

s.14-15 **Allekirjoituksena sormenjälki – lukutaidottoman leima** -aukeaman työskentelyt:

Ideat työskentelyyn

1. Työskentelyidea: Sisäistä puhetta

- Sopii aikuisille ja nuorille
- Katsokaa muistitikulta lyhytvideo: ”Häpeä väistyy – Eni Amadun tarina
- Videon jälkeen jakakaa yhteisesti muutama kommentti, mitä ajatuksia video herätti.
- Sitten ohjaaja pyytää yhden vapaaehtoisen eteen tuolille Eni Amaduksi. Ohjaaja pyytää kaksi muuta vapaaehtoista seisomaan Enin taakse, molemmille puolille. Heidän tehtävänä on lausua ääneen Eni Amadun ajatuksia ennen ja jälkeen lukutaidon oppimisen. Toinen voi sanoa lauseita, mitä elämä oli ja miltä tuntui, kun ei osannut lukea eikä kirjoittaa. Toinen puhuu lauseita oppimisesta, lukutaidosta ja tulevaisuudesta nyt.

Lopuksi ohjaaja voi kysyä Enin roolissa istuvalta, miltä nämä ajatukset kuulostivat. Onko hänellä vielä jotakin lisättävää.

2. Työskentelyidea: Toiminnallinen työskentely lukutaidottoman elämästä

- Sopii aikuisille ja nuorille

Valmistelut: Monista 3 kpl Eni Amadun tarinaa ja tutustu työskentelyn kulkuun huolella

Anna ryhmän kahdelle tai kolmelle jäsenelle tehtäväksi keksiä ja harjoitella 15 minuutissa pieni näytelmän kohtaus, joka kuvaa lukutaidottoman tai lukutaitoa opettelevan naisen elämää.

Materiaalina voi käyttää Eni Amadun tarinaa. Näytelmässä tulisi käydä ilmi jokin hankaluus, jota lukutaidottomuus aiheuttaa. Näytelmän aiheita voivat olla esimerkiksi:

- Eksyin vieraaseen kaupunkiin, koska hyppäsin väärään bussiin
- Minua huijattiin torilla
- En saanut työpaikkaa, koska en osannut lukea
- Reputin lukutaitokurssin päättökokeen, kun jouduin ahkeroimaan peltotöissä ja valmistautuminen kokeeseen jäi vähäiseksi

Näytelmän valmistumisen aikana ohjaa muulle ryhmälle lämmittelyleikki.

Hyvin mokattu-leikki

Osallistujat jaetaan pareiksi. Parit seisovat kasvot vastakkain. Parien tehtävä on luetella vuorotellen läpi numeroita 1,2, 3. Jos toinen tekee virheen (esimerkiksi sanoo vahingossa neljä), pari sanoo ystävällisesti hymyillen "hyvin mokattu" ja kättelee häntä. Aluksi sanotaan pelkkiä numeroita, tämän jälkeen ykkönen vaihdetaan taputukseen, mutta kaksi ja kolme sanotaan edelleen ääneen. Tämän jälkeen ykkönen taputetaan, kakkonen vaihdetaan jalan polkaisuun ja vain kolme sanotaan ääneen. Tämän jälkeen voidaan vaihdetaan myös kolmonen esimerkiksi napsutukseen eikä mitään lukua enää sanota ääneen.

Leikinjohtaja kertoo, milloin vaihdetaan tyyliä. Harjoituksen lopuksi voidaan lyhyesti keskustella siitä, mikä kohta oli vaikein ja onko ”mokaamisella” oikeasti mitään väliä.

Näytelmätyöskentely

Esittele ryhmälle työskentelyn kulku ja roolit.

Jokeri = sinä ryhmän ohjaajana toimit tilanteen ohjaajana.

Yleisö = ryhmän jäsenet, tehtävänä on tarkkailla ja miettiä ja olla valmiita esittelemään ratkaisuehdotuksia näytelmän esittämään tilanteeseen.

Näyttelijät = esittävät valmistelemansa kohtauksen ja toimivat Jokerin ohjeiden mukaan

Kannusta kaikkia ryhmäläisiä heittäytymiseen, avoimuuteen ja osallistumiseen.

Työskentelyn kulku

Näyttelijät esittävät ryhmälle valmistelemansa kohtauksen, jossa käy ilmi jokin lukutaidottomuuden aiheuttama ongelma tai ristiriita. Kohtauksen jälkeen ”Jokeri” kysyy yleisöltä oliko kohtaus todenmukainen ja samaistuttavissa. Voiko tällainen tapaus oikeasti olla olemassa?

Jokeri kysyy yleisöltä, millaisia ratkaisuja he keksivät, jotta näytelmän päähenkilön ongelma voisi ratketa.

Kohtaus esitetään uudestaan, mutta nyt yleisöllä on lupa keskeyttää esitys missä tahansa kohdassa kokeillakseen erilaisia toimintamalleja, joita ehdottivat äskeisessä keskustelussa. Keskeyttäjä sanoo kovaäänisesti ”seis”, jolloin näytelmä pysähtyy.

Keskeyttäjä ehdottaa ratkaisua tilanteeseen. Jokeri ohjaa näyttelijät näyttelemään esitystä eteenpäin ehdotuksen mukaisella tavalla. Keskeyttäjiä ja kokeiluja voi olla useita. Näytelmä aloitetaan aina uutta ratkaisua kokeiltaessa uudestaan alusta.

Jokaisen kokeilun jälkeen Jokeri pysäyttää esityksen ja kysyy jälleen yleisöltä oliko tehty toimintamallitarjous realistinen. Jokeri voi myös kysyä roolihenkilöiden tuntemuksia kokeillusta toimintamallista. Näytelmäosuus lopetetaan, kun kaikki halukkaat ovat saaneet ehdottaa ratkaisua. Näyttelijät luopuvat rooleista ja osallistuvat purkuun omana itsenään.

Purku: Näytelmäosuuden jälkeen keskustellaan yhdessä käsitellystä aiheesta ja esityksien herättämistä ajatuksista, sekä yleisön ehdottamista ratkaisuista. Välttämättä esityksessä ei löydy vastausta esitettyihin ongelmiin, mutta keskustelu on tärkeämpää kuin oikeat vastaukset. Huom! Korosta kautta linjan, että työskentelyssä tai sen purussa ei ole tarkoituksena arvioida, kuinka ”hienosti” näyttelijät näyttelivät. Pääpaino on itse esitetystä asiasta.

Työskentely mukaillee Augusto Boalin *forum-teatteri*-menetelmää.